

متن سخنرانی حضرت آیت‌اله جناب آقای غلامرضا رضوانی

عضو محترم فقهای شورای نگهبان

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين، صلى الله على سيدنا محمد وآله المعصومين و المكرمين.

با عرض تسلیت به مناسبت شهادت غمبار حضرت صدیقه کبری، فاطمه زهرا، و عرض تبریک به ملاحظه‌ی هفته دولت و سالگرد نظام بانکی بدون ربا، ابتدا مقدمه‌ای عرض کنم، بعد راجع به بعضی از خصوصیات بانکی تصدیع بدهم.

در دستورات و روایات اسلامی ما، مطالبی در مذمت دنیا و مطالبی در مدح دنیا آمده است: «حُب الدنیا رأس کل خطیئه» و امثال آن. از آن طرف هم داریم: «من لامعاش له لامعاد له» و «الدنیا مزرعة الآخرة».

مفهوم این دو دسته از روایات به حسب متفاهم عرفی و واقعی این است که دنیایی که هدف باشد، مذموم است. اگر فعالیت انسان در دنیا فقط برای دنیا باشد، مذموم است. زیرا موجب رکود است نه ترقی.

دنیا به عنوان هدف، ترقی آور نیست، روح انسان را مترقی نمی‌کند، جان انسان را تعالی نمی‌دهد. چون هدف عبارت است از تعالی و ترقی روح انسان، جان انسان؛ بنابراین، دنیا بایستی وسیله باشد. انسانی که مادی الحدوث است، از لحاظ حدوث دنیوی است، نمی‌تواند قوامش به دنیا نباشد. بنابراین، نظام دنیوی را طوری باید تنظیم کنیم که ما را به هدفی که می‌خواهیم برساند. یکی از ابزارها، مسأله بانکهاست. بانکها در این مسأله خیلی دخالت دارند که نظام دنیوی و مادی را طوری تنظیم کنند که مردم به آن هدفی که ما می‌خواهیم برسند و راهش به نظر ما اگر منحصر نباشد، همین نظام اسلامی است. بانک، سرمایه‌ها را به عنوان سرمایه جمع‌آوری می‌کند و سودی هم که می‌دهد سودی است که از این سرمایه‌ها بدست می‌آید. یعنی سود واقعی که بدست آمد، آنرا باید بین صاحب سرمایه و نیروی کار تقسیم کند. اگر چنین شود، مسأله تورم و امثال آن از بین خواهد رفت. تورم وقتی ایجاد می‌شود که میزان سود بر سرمایه اثر گذارد. یعنی فرض بفرمایید کسی که خودش پول دارد و با پول خودش

می‌خواهد فعالیت اقتصادی کند، با کسی که از بانک این پول را می‌گیرد، فرق کند. اگر پول را از بانک گرفت و نسبت سود را روی این پول محاسبه کرد، صد هزار تومانش، صد هزار تومان نیست، بلکه صد هزار تومان به اضافه سود است؛ یعنی سرمایه‌گذاری را به این طریق حساب می‌کند. قهراً در بدست آوردن تولید دو نحو سرمایه‌گذاری می‌شود. اما، اگر این جور حساب نشد و سودی که به سرمایه تعلق می‌گیرد، سود حاصل از فعالیت کسب یا تولید باشد، چنین مسأله‌ای پیش نخواهد آمد. بنابراین سعی کنیم کاری کنیم که در نظام بانکی این‌طور عمل شود. اگر ما به صاحب سرمایه از غیر راه سودی که تحصیل می‌شود، سوبسید بدهیم، در واقع تورم ایجاد کرده‌ایم. پس به نظر من می‌رسد بهترین راه برای مبارزه با تورم، برای مبارزه با این مرض اقتصادی که فعلاً مبتلای آن هستیم، این است که سعی کنیم این نظامی که تأسیس شده، یعنی قانون عملیات بانکی بدون ربا، آن‌طوری که واقع قضیه‌اش هست پیاده شود. پس سعی آقایان بر این باشد.

از طرفی به ما گزارش می‌شود که اشخاصی برای گرفتن تسهیلات از بانکها به ما مراجعه می‌کنند. چون بانکها به آنان تسهیلات نمی‌دهند، به وسایل مختلفی متمسک شده و از راه خلاف واقع و صوری بیلانی گرفته و از طریق آن پول را می‌گیرند. اگر این کار را بکنند، بانکها مسؤولند. صاحب پول، صاحب سرمایه در این نظام به بانک وکالت مطلق می‌دهد تا سرمایه‌اش را در این عقود شرعیه به جریان بیاورد. بنابراین، او هیچ مسؤولیتی ندارد. هر خلاقی که می‌شود مربوط به صاحب سرمایه نیست. زیرا، صاحب سرمایه بانک را وکیل کرده که این پول را در عقود شرعی و اسلامی به شکل صحیح به جریان بیاورد. اگر در این قضیه خلاقی واقع شود، مسؤولش نظام بانکی است.

عرض من این است که سعی کنید مجریان امور را آموزش دهید تا وقتی مشتری برای گرفتن تسهیلات مراجعه می‌کند، وزرو وبال گردنش را نگیرد و بر خلاف دستور شرع، وارد امر حرام نگردد. اگر چنین شود، مسؤولیتش با کسی است که او را در این راه انداخته است. کاراً به ما می‌گویند الان وضع با گذشته چه فرقی دارد. در گذشته، اگر پولی می‌گرفتیم، به آن سود می‌دادیم. اکنون هم که پول می‌گیریم، باید سود بدهیم. متوجه این مسأله نیستند که کسی که برای گرفتن پول مراجعه می‌کند، آیا مضاربه می‌کند یا قرض می‌گیرد؟ به او تملیک می‌شود یا نمی‌شود؟ این مسأله را طرف باید بفهمد. چون اگر نفهمد، اصل معامله خراب و باطل است، زیرا قوام معامله به قصد است. قوام معامله به فهمیدن و قصد مسأله است. اگر نفهمد، معامله از اساس باطل است.

دیروز، مسأله دیگری شنیدم که البته واقعیت آنرا بعید می‌دانم. آقای بزرگواری به من گفت که شورای نگهبان گفته است اگر کسی آمد و از بانک پولی گرفت و سودی حاصل نکرد، طبق قرارداد نمی‌توان انتظار گرفتن سود را از او داشت. بانک باید از سود صرف نظر کند. وقتی مراجعه کرده و مسأله را جویا شدیم، به ما گفتند که خیر، چنین مطلبی صحت ندارد و گفتند که شورای عالی بانکها اصرار دارد که این سود باید گرفته شود.

من البته تصور می‌کنم که چنین چیزی نمی‌تواند باشد. در مضاربه وقتی سودی حاصل نشده است، انتظار گرفتن چه چیزی را دارند. البته اگر سود حاصل را تضمین کنند، عیبی ندارد، یعنی طرف تضمین می‌کند که چنانچه سودی حاصل شد، او نیز سود بدهد. مثل اصل سرمایه که تضمین می‌شود. ولی اگر اصلاً سودی حاصل نشد، این را بعید می‌دانم که حتماً بانکها سود بگیرند. ولی، این شخص می‌گفت که این جور گفتند و به هر حال من نیز آنرا در اینجا مطرح کردم. با عرض معذرت از اینکه تصدیق دادم.

خدا حافظ شما

والسلام علیکم ورحمة اله وبرکاته